

** HUKUKSAL KORUMA SİGORTALARININ
UYGULANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR
(STAND-ALONE)***

*(THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE LEGAL PROTECTION INSURANCE
PRACTICE STAND-ALONE)*

Dr. Av./Dr. Atty. Tennur KOYUNCUOĞLU**

ÖZ

Hukuksal Koruma Sigortaları, 1996 yılından başlayarak toplumun gündemindedir. Devlet, özel sigorta şirketleri, avukatlar ve duyurulan halk kesimi için önemi giderek artmaktadır. Ancak özellikle hasar organizasyonu AB Konsey direktifleriyle önerilen biçimde yapılandırılmadığı için sigortalıların yakınmasına neden olmaktadır. Bu sigorta, sigortacılar için bir ek gelir kaynağı olmamalıdır. Sigortalıların masraf endişesi duymadan hakkını arama olanağıdır. Evrensel hukuka uygunluk zorunludur. Bir an önce yerli - bağımsız yalnız hukuksal koruma poliçesi kesen bir hukuksal koruma şirketinin kurulması başarılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hukuksal Koruma Sigortası, AB Konsey Direktifleri, hasar, TTK, Yargılama Masrafları, Zarar Sigortası, Sigortalı Yakınmaları, Hukuk Sigortası, Avukat Sigortası, Hak Arama Eşitliği.

ABSTRACT

The society is well aware of the legal protection insurances from 1996 on. Its importance for the state, private insurance companies, lawyers and the informed people is growing each day. However, especially due to the fact that the claim organization has not been structured in

---

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 07.03.2017 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 09.03.2017 tarihinde birinci hakem; 14.03.2017 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** İstanbul Barosu

line with the regulations of EU Council Directives, the complaints of the insured are observed. This insurance type shall not be accepted as a venue for receiving additional revenue by the insurance companies but is an opportunity for the insured to pursue its legal rights without hesitating for the associated legal costs. Compliance with the universal law is compulsory. It shall be achieved that a domestic and independent legal protection company which only issues legal insurance policies shall be established soonest.

Keywords: *Legal Protection Insurance, EU Council Directives, Insurance Claim, Turkish Commercial Code, Legal Costs, Damage Insurance, Complaints of the Insured, Legal Insurance, Lawyer Insurance, Access to Justice.*

***

1- HUKUKSAL KORUMA SİGORTASININ HUKUKSAL NİTELİĞİ, TANIMI

Türkiye’de sigorta hukuku ayrı ve özel bir yasa ile değil, TTK’ n içinde düzenlenmiştir. TTK’ ikinci kısmı ‘Sigorta Hukukuna İlişkin Özel Hükümler’ başlığını taşır. Bu bölümde, sigorta sözleşmesi türleri iki ana gruba ayrılmıştır. ‘Zarar sigortaları’ ve ‘can sigortaları’ ayrı maddelerle, farklı niteliklerle düzenlenmiştir. Kıstas, teminat altına alınacak tehlikenin (rizikonun) temellendiği ‘gereksinim’ üzerinden yapılmıştır.

Sigorta ile gelecekte hangi ihtiyaç giderilmek istenmektedir? Eğer risk doğduğunda, sigorta şirketi ortaya çıkan zararı hesaplayacak ve o tutarda (tazminat) bir ödeme ile zararı giderecekse, ortada bir zarar sigortası vardır. Amaç gerçek-somut zararın karşılanmasıdır. İkinci sigorta çeşidi can sigortalarında hasar olduğunda sigorta şirketinin sigortalısına ödeyeceği bedel belirlidir. Can sigortaları, önceden belirlenmiş bir paranın elde edilmesini amaçlar bu nedenle de ‘tutar (para) sigortaları’ olarak adlandırılır.¹ Hayat sigortaları bu ikinci sigorta türüne örnekler.

---

¹ Bkz. Omağ, M. Kemal Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, TSRŞB. Yayınları, İstanbul, 1983, s. 89 vd. Ayrıca zarar sigortalarında uygulanacak ilke için, bkz. s.91. ‘Zarar sigortaları,,zenginleşme yasağına ve halefiyet ilkesine tabi olur’.

Sigorta Branşları olarak baktığımızda, uygulamada iki ana grup Branş vardır. Adlandırılması ‘hayat sigortaları’ ve ‘hayat sigortaları dışında kalan sigortalar’ olarak yapılır. Hukuksal koruma sigortaları, hayat sigortaları dışında tutulan zarar sigortaları grubu içinde yer alır. Hayat sigortaları dışında kalan grup içinde pek çok sigorta türü bir arada bulunmaktadır:

Kaza, hastalık, sağlık sigortalarını, kara araçları, yaylı araçlar, hava araçları, su araçları sigortaları, ticari mal, bagaj ve her hangi bir mal nakliyat sigortalarını, yangın ve doğal afet sigortaları, dolu, don gibi tarım sigortalarını, ayrıca kara, hava, su araçları ya da genel sorumluluk sigortaları, kredi sigortaları, emniyeti suiistimal sigortalarını, finans kaybı sigortaları birbiri ardına sayılabilir. Bu arada Hukuksal koruma sigortalarını bu grup içinden çekip çıkarmak pek kolay değildir. Hayat dışında bir tür bir zarar sigortası olduğunu vurgulayalım.

Zarar sigortalarını düzenleyen TTK 1453. maddesinde ‘mal sigortaları’ tanımlanmaktadır. Hemen ekleyelim; hukuksal koruma Sigortası, bir mal sigortası değildir. Tam tersi bir kişinin ‘malvarlığındaki hareketlenmeye bağlı bir sigortadır. Burada malvarlığı etkilenen kişi sigortalanmaktadır. Buradan yola çıkarak kişi sigortalarının da bir zarar sigortası olarak yapılabileceğini vurgulayalım². HKS bir masraf sigortasıdır, yargılama masrafları sigortasıdır. Zarar sigortalarının konusu bir ‘mal’ olacağı gibi ‘malvarlığı’ da olabilir. Bu anlamda kişinin malvarlığında istenmeyen artışların ya da doğacak zararların sigortası malvarlığı zararı sigortasıdır. HKS, bir uyuşmazlık sonucu sigorta ettirenin malvarlığının olumsuz yönde etkileyen masraflar dolayısıyla bir güvence sağlar. HKS, edilgen (pasif) zarar sigortasıdır. Bu sigorta kişinin malvarlığında mevcut olan bir malın sigortalanmasından farklıdır.³

---

² Kaza sigortası kişiye bağlı bir zarar sigortası ya da tutar sigortası olarak yapılabilir. Örneğin kazaya uğrayanın tedavi masrafları (bakım, ilaç masrafları) zarar sigortası kapsamında, ölüm teminatı ise tutar sigortası kapsamındadır.

³ Koyuncuoğlu, Tennur, Hukuksal Koruma Sigortasının Önemi, İBD, Cilt 84, sayı, 2010/3, s. 1556 vd.

Bir sema zarar sigortalarını gösterelim:

Aktif Sigortalar:

Mal sigortaları,hırsızlık,yangın gibi, malla kişi arasındaki değer ilişkisini konu alır ve sigortalanan malla, sigorta değeri belirlenir.

Pasif Sigortalar, malvarlığı sorumluluğunu olumsuz yönde etkileyen değerleri konu alır.

*Yasal Borçlara karşı genel sorumluluk sigortası,

*Sözleşme borçlarına karşı sigorta, (reasürans)

*Masraflara karşı sigorta(yeni değer sigortası).

Hukuksal koruma sigortası, HKSGŞ belirlenen ZORUNLU masraflara karşı özel bir pasif sigortadır. Masraf çıkaracak olay, bir bütünlük göstermez. Söz konusu hukuksal çıkara göre değişik tutarlarda somutlaşır. Zorunlu masraflar HKSGŞ göre; yargılama, icra, tahkim, temyiz, karar düzeltme, mahkeme ve danışmanlık avukatlık ücreti, hakem ücret, teminatla salıverme akçesidir.

Amacımız bu yazıda uygulama sorunlarına değinmek olduğundan, konuyu fazla dağıtmadan bir tanım yapabiliriz:

“Sigortacının, aldığı prim karşılığında, sigorta türleri ile belirlenmiş rizikolar gerçekleştiğinde, sigorta ettiren ya da birlikte sigortalıların hukuksal bir uyuşmazlığa düşmesi durumunda, sigortalıyı üçüncü kişilere karşı ve sigortalıya yöneltilen suçlamaların ortaya çıkaracağı zorunlu savunma giderlerini ödemeyi borçlandığı bağımsız bir sigorta daldır ”.

Şu anda hukuksal koruma sigortası genel şartlarında; uyuşmazlık doğuran üç hukuksal alan tanımlanmıştır: Trafik hukuku, kişi - aile hukuku ve taşınmaz mala bağlı hukuksal koruma alanlarıdır.

2. HUKUKSAL KORUMA SİGORTASININ TARİHÇESİ, AVRUPA’ DA GELİŞİMİ

Hukuksal Koruma sigortalarının ana yurdu Avrupa’dır.⁴ 19. yüzyılın başlarında aşırı tehlikeler yüklenen donatanların kurduğu birliklerde sosyal yardım edimi olarak işlev görmüştür. Aynı şekilde maden çalışmalarından zarar gören taşınmaz maliklerinin dava masraflarının karşılanması girişimleriyle ortaya çıkmıştır⁵. Ancak asıl uygulanması 1917 yılında Le Mans’ta ortaya çıkan bir otomobil kazası sonucunda olmuştur. Bir otomobil yarışında pistten çıkan bir aracın seyirciler arasına dalarak, onlara zarar vermesi, bu tür bir sigortanın eksikliğini ortaya çıkarmıştır. Araç sorumluluk sigortası kazada ölen kurbanların haklarını korumada yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. Haklarını korumak için masraf sigortası olarak, önce trafik alanında 1917’ de Fransa’da, sonra 1926 Almanya’da Deutscher Aotomobil Schutz (DAS) bu sigortanın tüm Avrupa Ülkelerinde yaygınlaşmasını sağlamıştır. Hukuksal koruma sigortaları tıpkı hayat sigortaları gibi “bölüm ayırımı” (spartentrennung) temelinde gelişmiştir.⁶

Avrupa Konseyi, sigortacılık alanında ilk uyum çalışmasını 24 Temmuz 1973 tarihli 73/239/E.W.G. sayılı 'Hayat Sigortası Dışında Kalan Doğrudan Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ile İlgili Hukuksal ve Yönetimsel Kuralların Eşgüdümü Üzerine Yönerge' ile yapmıştır. Bu Yönergenin 7. maddesinin 2. fıkrasının C ayırımında; Almanya’da uygulanagelen Hastalık, Kredi, Kefalet ve Hukuksal koruma sigorta dalları ile uğraşan sigorta şirketlerinin 'başka sigorta dalları ile birleşik çalışma yasağının 'dört yıl' daha uzatılması kabul edilmiştir.

Bu arada çok dalda çalışan sigorta şirketleri HKS yapmayı sürdürmüşlerdir. Verilen dört yıl süreden sonra 1977 'yılından sonra da bağımsız şirket olmanın yeterli olup olmadığı konusunda tartışmaların arkası kesilmemiştir. Bağımsız olarak uzmanlaşan tek dallı sigorta şirketleri, ekonomik güç konusunda çoğu kez birleşik dallı çalışan sigorta şirketleriyle bağıntılıdır. Bu nedenle bağımsızlaştırılan şirketlerin de tam

⁴ Werner, Jürgen, Die Rechtsschutzversicherung in Eeuropa, İnaugural-Dissertation, Verlag Versicherungswirtschaft e.V,Karsruhe 1984.

⁵ Ayrıntılı açıklamalar için, bkz. Şenocak, Kemal, Hukuki Himaye Sigortası, Ankara, 1993, s3 v.s.

⁶ Konunun ayrıntıları için, bkz. Koyuncuoğlu, Hikmet/Tennur Hukuksal Koruma sigortası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 23-35.

bir bağımsızlığından söz edilmesi zordur. Ayrıca çok dallı şirketlere bu sigortanın yapılmasını yasaklamak, bu dalda çalışan şirket sayısını azaltacağı endişesi dikkate alınır.

Avrupa Konseyi' n 1979 Tarihli Direktifi dolayısıyla, Avrupa Topluluğu Barolar Danışma Komisyonu aracılığıyla Alman modeli incelenmiştir. Komisyon, Avrupa avukatının görüşünü, tek bir cebe bakan şirket olarak HKS' alanında uğraşan sigorta şirketlerinin yönetim kurulu üyelerinin, yönetim ve iş görevlilerinin de 'iki yanlı hizmet yasağı' içinde olması gerektiği yolunda vermiştir.

23 Temmuz 1979 tarihinde, Komisyon, ilk olarak Avrupa Konseyine, 'Hukuksal Koruma Sigortası Üzerinde Yönetim ve Hukuksal Kuralların Eşgüdümü' ile ilgili önemli bir tasarı sunmuştur.⁷ Tasarı, çıkar (menfaat) çatışmalarının tamamen ortadan kaldırılmasının zor olmadığını göz önünde tutarak, birden çok dalda çalışan şirketlere ayrı bir hasar servisi kurmalarını önermektedir. Tasarı, Almanya ve İsviçre'de olduğu gibi, yalnızca bir dalda çalışma sistemine son vermekte, ancak sigortalı ile sigortacı arasındaki menfaat çekişmelerini de en aza indirmeyi amaçlamaktadır.

Başlıca tedbir konuları şunlardır:

–Sigortalının avukatını, eksperini ve karşı eksperini kendisinin seçmesi,

–Sigortalı ile sigortacı arasındaki çekişme için tahkim ve benzeri bir usulün kabulü,

–Çok dalda çalışan sigorta şirketlerinin hukuksal koruma sigortası işlerini diğerlerinden ayırması, ayrı poliçelendirmesi önerilmektedir:

–Birden çok dalda çalışan şirketlerde hasar işi ile görevli müdürler ve personel aynı işi hukuksal koruma sigortasında yapamazlar.

–Hukuksal koruma sigorta poliçesinin (diğer zarar sigortalarını da karşılaması durumunda sigortacı ile çekişme çıkması olasılığı hakkında) bilgiler içermesi gerekir.

- Üye devletler birden çok dalda çalışan sigorta şirketlerine hukuksal koruma sigortası hasarı işlerini ayrı bir kuruluşa tevdi etmek zorunluluğunu koyabilirler (Hollanda uygulaması gibi).

⁷ Nr. C198/2 Amtsblaatt der Europäischen Gemeinschaften 7.8.79

–Tahkim yoluna gidilmesi durumunda sigortalı bu başvuruda bulunursa masrafların yarısından fazlasını taşımaz.

–Üye ülkeler direktifin öngördüğü konuların uygulanıp uygulanmadığı denetleyecek bir organ kurmak zorundadır (bu önlem sürüp giden çekişmelere neden olmuştur).

Avrupa Konsey'i 10 Kasım 1980 tarihinde Direktifi ileri sürmüş ise de, Tasarı, Avrupa Parlamentosu'nun 09 Eylül 1981 tarihli oturumunda reddedilmiştir. Nedeni 'ekonomik ve sosyal komite' tarafından bildirilen 'tasarının içerdiği çok çözümlü çeşitliliğin', şirketler arasında eşit rekabet şartlarını yaratamayacağı görüşüne dayanmaktadır. Sonuç olarak, Avrupa Topluluğu Direktifinin hukuksal koruma sigortasını uzmanlaşma noktasından ele aldığı ancak yeterli bir çözüm olmadığı yönünde yapılan itirazlara direnemediği görülmektedir.

Komisyon, daha sonra Avrupa Parlamentosu ve ekonomi ve sosyal komitenin görüşlerini dikkate alarak yeniden 8 Şubat 1982 tarihli bir Tasarı daha hazırlamış ve 22 Şubat 1982 tarihinde Topluluk Komisyonu direktiflerine son şeklini vererek, Tasarısını Bakanlar Konseyine vermiştir. Çok az değişikliklerle, on iki yıllık çalışmanın ardından Avrupa Parlamentosunda Tasarı 22 Haziran 1987 de kabul edilmiştir.⁸

1987 Tarihli Konsey Yönergesi önceki yönergelere yaptığı göndermeler ile yaptığı başlangıçtan sonra on iki maddeden oluşmaktadır. Türkiye'de hiç tartışılmamış ve bir çözüme ulaşmamış konuları seçerek, Yönerge'ye bakalım.

A. Birinci maddesinde, önceki 1973 tarihli Yönerge ile dile getirilen konularda, daha sonra HKS' da söz konusu haklar ile yönetim kurallarının birlikte dengelendiğini, böylece yerleşim serbestisinin (kişilerin, hizmetleri ve sermayenin) gerçek anlamda uygulanmasının kolaylaştığı, tamamlandığı amacı açıklanmaktadır.

Özellikle sigorta ettirenin hakları ile sigortacının bu hakları yönetimi menfaat çatışmalarını önleyecek biçimde olacaktır. Amaç; sigortacının hukuksal koruma sigortası yaptırmış kişiye aynı anda başka daldaki rizikolar için de güvence vermiş olması durumlarında ortaya çıkacak menfaat çekişmeleri büyük ölçüde ortadan kaldırmaktır.

---

⁸ 4.7.87 Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften, Nr L 185/77, (87/7344/EWG). Ayrıca bkz. Mali Hizmetler ve Sermaye Hareketleri Türk ve AT Mevzuatının Karşılaştırılması, Aralık 1989, s. 135- 136.

B. Yönerge' in ikinci amacı da buna rağmen menfaat çatışması ortaya çıkarsa alınacak önlemler ve giderim yollarıdır. İkinci maddesinde bu yönergenin hukuksal koruma sigortalarını düzenlediği belirtilmektedir. Hukuksal koruma sigortası tanımlanmakta ve bu yönergenin geçerli olmayacağı özel durumlar sayılmaktadır. Tanımı şöyle yapılmaktadır:

Hukuksal koruma sigortası, prim ödenmesi karşılığında sigortacının yargılama giderlerini üstlenmeyi ve sigorta sözleşmesinden doğan diğer edimleri yerine getirmeyi borçlandığı bir sigorta dalıdır'. Sigorta ettirenden alınan prim ve yargılama giderleri arasında kurulan denklik karşılığında sigortacı hukuksal çıkarların korunmasını 'diğer edimler' le yerine getirecektir.

Diğer edimler nedir?

–Sigorta ettirenin hukuk veya ceza yargılamasıyla ya da yargılama olmaksızın doğan hasarlarını karşılamak, yerine koymak.

–Sigortalıyı bir hukuk, ceza, idare yargılamasında ya da ona yönelmiş bir talep durumunda savunmak ve temsil etmek.

C. Üçüncü maddede önce hukuksal koruma sigortası poliçesinin başka sigorta dallarından ayrılmış olarak bağımsız bir içerik ve bununla ilgili primin gösterildiği bir sözleşme ile yapılması açıklanmaktadır. İkinci bölümde üye devletlerde bulunan sigorta şirketlerinin hasar durumunda uyacakları üç seçenek belirtilmektedir:

i. Birinci seçenekte; hasar yönetimi ya da bu alanda hukuksal danışmanlıkla görevli çalışanın sigorta kuruluşunda aynı anda başka bir dalda benzeri uğraş içinde olmayacağına garantisi aranır. Ayrıca sigorta şirketinin tek dalda mı, çok dalda mı çalıştığı ayırımı yapılmadan, işlem yapan sigorta şirketinin bir başka işletme ile parasal, yönetsel ya da işlevsel bağı varsa, yasak bağı olan işletmeyi de kapsar.

ii. Bu konu daha önce 1979 tarihli Yönergede de işlenmiştir. Kurulın temeli Alman modelini inceleyen Avrupa Topluluğu Barolar Danışma Komisyonunun görüşüne dayanır. Bu görüşü Avrupa Konseyi Yasa Komisyonu adına inceleyen ve rapor sunan Madam Catala da savunmuş ve sorumluluk sigortaları için hukuksal koruma sigortaları için iki ayrı hasar müdürlüğü bulunmasının önemle altını çizmiştir. Ancak, bu ayırım tek işletme içindeki araç hasarlarının işleyiş düzeninde zorluklara yol açabilecektir.

iii. İkinci seçenekte; hukuksal koruma sigortası yapan şirketin hasar gerçekleştiğinde ayrı bağımsız hukuksal varlığı olan, tüzel kişiliğe 'hasar

yönetimini' devretmesi öngörülür. Bu kuruluşun adı- adresi sigorta sözleşmesinde ya da poliçenin özel bölümünde sigorta ettirenin bilgilendirilmesi açısından açıklanır. Bu yöntem Catala' raporunda sözünü ettiği çıkar çatışmalarını en aza indiren seçenek olarak kaydedilir. Burada da bağımsız hasar yönetim ya da danışmanı ile ona işi gönderen şirkette benzer bir iş yapmaması aranır. Hukuksal açıdan ayrı ve bağımsız olan bu işletme, 'uzmanlaşmış bir sigorta şirketi' ya da bir 'hasar giderim bürosu' olabilir.

iv. Üçüncü seçenek; sigorta ettirenin poliçeye dayanarak sigortacıdan yükümlülüklerine uymasını istediğinde, sigortalıya çıkarlarını, kendi seçeceği bir avukatla temsil ettirilmesinin sağlanmasıdır. Bu olanak, ana ilke olan 'sigortalının avukatını özgürce seçeceği' ilkesiyle karıştırılmamalıdır. Bu bir hasar yöntemi uygulamasıdır. Hasar olduğunda, sigortalının hiç el atmadan işlemin bir başka avukatla takibinin önerilmesidir. Burada sigorta ettiren ile sigortacı arasında bir çekişme ya da sorumluluk sigortası bağlamında temel bir menfaat uzlaşmazlığı yoktur. Avukat seçme özgürlüğünün kapsamı daha genişlemektedir. En büyük sakıncası sigortalıların hızlandırdığı hasar işlemlerinin yavaşlamasıdır. Ayrıca hukuksal koruma masraflarının çok şişmesine yol açar. Prim yüksek tutulacağından orta sınıfın bu sigortaya talebini azaltır.

D. Dördüncü maddede bir hukuksal koruma sigorta sözleşmesinde açıkça yer alması gereken zorunlu bir ana koşula işaret edilmektedir. Bu koşul sigorta ettirenin, kendi çıkarlarını değerlendirecek, onu temsil edecek, savunacak avukatı ya da ulusal hukuka uygun bir yetkili uzman kişiyi 'serbest seçme hakkı' olduğudur. Sigorta sözleşmesinde 'avukat seçme özgürlüğü' genel bir ilke olarak tanınmıştır. Bu hukuksal koruma sigortalının 'olmazsa, olmaz' kuralıdır. Özgürlük kavramının karşılığı, hasar gerçekleştiğinde sigorta ettirenin kendisini istediği biçimde savunma güvencesidir. Ancak sigorta ettiren ile sigortacı arasında bir menfaat çatışması doğarsa, bu kez sigorta ettiren yine serbestçe seçeceği bir avukatla sorununu çözecektir. Bu da ana özgürlüğün yansımalarının sonucudur. Çünkü Yönergenin bir amacı da sigorta ettiren ile sigortacı arasında anlaşmazlıkları gidermektir.

E. Beşinci maddede kuralın uygulanmayacağı özel durumlar belirtilmektedir.

Yönergenin 6. maddesinde sigorta ettiren ile sigortacı arasında görüş ayrılığı doğduğunda uygulanacak yöntemden söz edilmektedir. Üye devletlerin kendi hukuk sistemleri içinde öngördükleri 'hakem' ya da

benzeri bir yolla, farklılıkları nesnel biçimde çözme gayreti içinde olmaları gerekmektedir. Sigorta sözleşmesi içinde sigorta ettirenin başvuru yeri açıkça yazılmalıdır. Sigorta ettirenin bu olanağı talep etmeye hakkı olmalıdır.

F. Yedinci maddede menfaat çatışması ya da anlaşmazlığın kuralları konusunda farklılık ortaya çıkarsa, sigorta ettirene yukarıdaki hak ve olanaklar kullanılmalıdır.

Yönerge 'de 1 Ocak 1990 tarihine kadar üye devlet yasalarının Yönerge 'ye uydurulması istenmektedir.

Bu Yönerge 'i ilk uygulayan devlet Fransa olmuştur.⁹ 31 Aralık 1989 tarih ve 89/1014 sayılı kanunla neredeyse 1987 tarihli Yönergeyi aynen iç yasına almış, yasa resmi gazetede yayımlandıktan sonra 3 Ocak 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasanın 5. maddesinde hukuksal koruma sigortasının içeriği düzenlenirken, 6. maddesinde şirketlerin organizasyon sistemi ele alınmıştır. Ayrı sözleşme, ayrı prim, avukatın serbestçe seçilmesi, anlaşmazlık durumunda hakemlik saklı tutulmuştur. Hasar olduğunda ise yine üçlü olanak ayrı ayrı sayılmaktadır: Aynı şirket bünyesinde başka bir personel tarafından hasar tespiti ya da başka bir işletmede hasarın taşeronluğu, ya da sigortalının hasar ihbarından sonra kendi seçeceği bir avukat ile çıkarlarını savunma hakkının sözleşmede belirleyen 'üçüncü ödeyen' tür sigorta organizasyonuna gönderme yapılmıştır.

Daha sonra da diğer Avrupa ülkeleri Konsey Direktif' doğrultusunda, Sigorta Sözleşmeleri Kanununda Hukuksal koruma sigortalarını düzenlemiş ve hasar uygulama seçimlerini yaparak HKS' da bağımsız bir yapılanmaya gidilmiştir.

---

⁹ Cerveau, Bernard, 31 Aralık 1989 ve 89. 1014 No.lu Kanunla Fransa Hukukunda Hukuksal Koruma Sigortası ile İlgili Topluluk Yönergesine Entegrasyon, Çeviri Adnan Damcı tarafından yapılmıştır (Kaynağına ulaşamadım. Elimdeki fotokopi idi). Ayrıca bkz. Cerveau, Bernard görüşleri için, Kristenn Le Bourhis, Yasal Giderler Sigortası: Adalet Erişim 'Özelleştirme' Yönünde, bkz. <http://books.openedition.org/pupa/1401>.

3. HUKUKSAL KORUMA SİGORTALARININ TÜRKİYE'YE GELİŞİ

Ülkemizde 1990 yılının başında sigortacıların yeni pazarlara açılmak istemesi üzerine Hukuksal Koruma Sigortaları üzerinde çalışmalar başlatılmıştır.¹⁰ Bu sigortanın ortaya çıkışı sigortacılar arasında bir yarış havasında olmuştur. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi (Anadolu) hazırladığı genel koşullar Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü (Müsteşarlık) tarafından onay beklerken, Hür Sigorta A.Ş (Hür Sigorta) tarafından hazırlanan özel şartlar onaylanmıştır.¹¹ Hür Sigorta'nın girişimi Baroların tepkisiyle karşılanmış,¹²Türkiye Barolar Birliğinin Müsteşarlığa gönderdiği yazı ile uygulaması durdurulmuştur. Müsteşarlık, bundan sonra Anadolu'nun hazırladığı genel şartlar üzerinden Türkiye Reasürans ve Sigorta Şirketleri Birliği bünyesinde çalışmalarla sürecin tamamlanması sağlanmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararıyla 04.01.1993 tarihinde Hukuksal Koruma Sigortası (HKS) bağımsız Sigorta Branşı olarak kabul edilmiştir.¹³ HKS ayrı Branş olmasından sonra Birlik' deki özel komisyon çalışmalarını sürdürerek dört yıllık maratondan sonra Hukuksal Koruma Sigortası Genel Şartlarını (HKSGŞ) tamamlanmıştır. Müsteşarlık tarafından 13.03.1995 tarihinde yürürlüğe koyulan genel şartlar, yapılan değişiklik-

¹⁰ '1900' yıllarda Avrupa'da her ülkede uygulanan Hukuksal Koruma Sigortalarının, AB Konsey Yönergeleri doğrultusunda, Özel Sigorta Hukuku içinde iç yasalarına alınması dönemi başlarken, Türkiye'de ilk kez HKSGŞ yapılması için hazırlıklara girişilmiştir.

¹¹ Hür Sigorta topluma sosyal bir çağrı yapmış, ancak Avrupa topluluğunun 1987 tarihli Yönergesini, sigorta hukukunun buyurucu kurallarını ve Avukatlık Kanununu yok saymıştır. Bkz. Tennur Koyuncuoğlu, Hukuksal Koruma Sigortasının Önemi, İBD, Cilt,84,sayı,2010/3,s.1552.

¹² 30 Ocak 1992 tarihli Basın Toplantısında İzmir Barosu avukatlığın kamu hizmeti olduğunu özel sigortaya karşı çıktığını açıklarken, İstanbul Barosu. Başkanı Turgut Kazan 25 Şubat 1992 tarihli BasınToplantısında bu sigortaya karşı olmadıklarını, ancak halkın kandırıldığını söylemekteydi.

¹³ Bkz. 20 Şubat 1993 Tarihli ve 21 502 sayılı RG. Karar sayısı 93/4032 ile "Hukuksal koruma sigortası branşının tesisi ile bu branş için sabit teminatın 40.000.000.- (kırk milyon) lira olarak tespiti; Devlet Bakanlığı' nın 8/1/ 1993 tarihli 2068 sayılı yazısı üzerine, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun değişik 12' maddesine göre, Bakanlar Kurulu 'nca 14/1/ 1993 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bu nedenle HKS poliçesi kesen bazı sigorta şirketlerinin ancak 11. Temmuz 2007 yılında, 'sigortanın bağımsız bir Branş' olarak uygulamaya girdiği açıklaması bir yanılsamadır.

lerle 25.12.1995 tarihinde Müsteşarlık tarafından Birlik aracılığı ile sigorta şirketlerine sirküle edilmiş ve 01.01.1996' da yürürlüğe girmiştir. Türk HKSGŞ, Alman Genel şartları örneğinden esinlenmiş ancak ülkemizdeki alışılmış genel koşullarına göre biçimlendirildiğinden, ¹⁴ iki ülke metinlerinin ortak okunması genel şartların anlamını kolaylaştıracaktır¹⁵.

Türkiye'de ilginç biçimde ters bir uygulama söz konusudur. Genel şartların kabul edildiği 1996'yılından çok sonra gündeme gelen 13.01.2011 tarihli TTK' da Hukuksal koruma sigortalarına 'yer verilmemiştir. Genel şartları ve uygulaması olan bir sigorta dalı nedense yok sayılmıştır¹⁶. Daha o zaman çok önemli yansımaları olacak bu sigorta dalı unutturulmaya bırakılmıştır.

¹⁴ Bkz. Ülkemizde ve Avrupa'da tarihsel gelişim süreci için Bkz. Koyuncuoğlu, Tennur, İlk Cesaretli Adım Anadolu Sigorta'dan, Sigorta Tatbikatçılar Derneğine verilen Tebliğ, Sigorta, Aylık Sektörel Dergi, Yıl 6, Sayı 68, Ekim 1995, s. 23-42. Anadolu Sigorta 28 haziran 1995 tarihinde HKS Branşında çalışmak üzere 'ruhsatname alan ilk şirket oldu.. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketinde oluşturulan özel proje grubu Gerling - Konzern Globale ile ilişki kurarak ve 1994 tarihli Alman hukuksal koruma sigortası genel şartları ve tarifeler, klozlar üzerinde çalışılarak işe başlanmıştır. Alman genel koşulları ilk bakışta hukukun ağıdalı içeriğini yansıtıyordu. Tüm borçlar, ceza ve sigorta hukuk öğretileri bir arada hap haline getirilmiş, sanki bir özet sunulmuştu. Değil sigortalının, hukukçuların bile anlaması için emek harcaması gerekiyordu. Alman öğretisinde en az altmış yıl uygulamada işlenmiş, hukuk sistematigi yerleşmişti. Tek tip genel koşul uygulaması, güvenli bir başlangıç olduğu gibi, işin temeli çözüldükçe özü daha kolay anlaşılır oldu. Üstelik pek çok Avrupa ülkesinden ayrı ancak bizim hukukumuzda uygun olarak, Alman hukukunda da dava giderlerinin tümünü kaybeden taraf ödüyordu. Anadolu Sigorta'nın hazırladığı 08.05.1991 tarihli özel hukuksal koruma sigortası genel koşulları doğrudan ARB' den dönüştürülerek alındı. İki ana bölüm vardı. İlk bölümde ikinci bölümde de geçerli olacak ortak kurallar belirlendi. Bu ayırımı sonsuz genişleme olanağı olan hukuksal koruma sigortası riziko alanlarını bir başka deyişle türlerini sınırlamamak, yeni türleri sistemi bozmadan birbiri ardına eklemek olanağı sunduğu için saklı tutuldu.

¹⁵ Alman Hukuksal Koruma Sigortası Genel Şartlarını karşılaştırmalı okumak için yararlandığım temel kitap, bkz, Harbauer, Walter, Rechtsschutzversicherung, ARB – Kommentar, 4.Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 1990

¹⁶ HKSGŞ kabulü sigortacılar arasında bir ikilem doğurmuştur. Sergici' durumu şöyle açıklamaktadır: 'Kanaatimce son yılların, sigortacılığımız ve toplum arasında heyecan verici bir ilişkinin kurulmasına imkan veren, 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren HKSGŞ gereğince önemsenmemektedir', bkz. Erdoğan Sergici, HKS Hakkında Düşünceler, Sigorta, 1996, Temmuz, s. 26.

Daha da ileri gittiğimizde, Adalet Bakanlığı tarafından bu sigortadan söz edildiği ve yapılmak arzusu ile çok kez ele alındığı görülmüşse de, daha önce bu konuda bir sigortanın varlığına hiç değinilmemiştir. Yargı Reformu Strateji Belgesinde¹⁷ yer alan açıklamalar bunun kanıtı gibidir. Belgede 'amaç-9' altında 'adalete erişimin geliştirilmesi' düşüncesiyle koyulan beş ayrı hedeften sonra altıncı hedefte 'hukuki yardım (himaye) sigortası sisteminin oluşturulması' yazılıdır. Aynı herkese yönelik 'hukuk sigortası' gibi kamusal nitelikte bir başka sigorta düşünüle bile, hareket noktası HKS' olabilir. Batı' da HKS bu yönüyle de çok tartışılmıştır¹⁸.

4. HUKUKSAL KORUMA SİGORTALARININ ÖNEMİ

Türkiye'deki halkın en önemli güvencesi 'ailesidir'. Maddi manevi zorluklar aileye kapanarak, aile içinde gönenir ya da boğulur. Sigorta kavramının ortaya çıkmasının başlangıcındaki ihtiyaçlarının gösterdiği gibi, ancak büyük sermaye kayıpları (deniz kazaları) karşısında sigorta arayışı önem kazanır. Ülkemizde hak arama bilinci yaygınlaşmamıştır. Sendika ve derneklerin üyelerine tanıdıkları yasal haklar da gelişmemiştir. 'HKS' n en önemli etkisi, toplumumuzdaki kadercı yapıyı değiştirmeye imkân vermesi olacaktır. Sıradan küçük adamın hakkını araması kolaylaşacaktır. Ne yazık ki, genel şartların hazırlanması sırasında yaşanan tartışmalar, pazara yönelik çalışmaların sönüklüğü ve yeni bir sigortanın halka duyurumun ertelenmesi, sigorta şirketlerinde hasar organizasyonunun önceden yapılanmaması ve genel şartların düzenlenme sürecinin çok uzaması, yeterince anlaşılabilmesi, sigortanın beklenen heyecanın uyanmasını engellemiştir.¹⁹ Bir başka anlamda 'lüzumsuz' bile sayılmıştır.

¹⁷ http://www.sgb.adalet.gov.tr/yargi_st_taslagi.pdf Ayrıca bkz. Adnan Keskin, Taraf Gazetesi, 14.09.2012.

¹⁸ Bkz. Koyuncuoğlu, H/T, s. 36 vd.

¹⁹ Olayı daha iyi tanımlamak için yine Gerling' le yapılan bir toplantıyı anımsıyorum. Ortak yapılan bir çalışma ürününü vermiş ancak gelecek konusunda kuşularımızı gidermek amacıyla toplanmışız. Almanya'da zarar eden bu sigortaların neden sürdürüldüğünü soruyoruz. Vazgeçilmezliğini yetkililer, 'hizmet yelpazesinin genişliğinin taşıdığı öneme, bu sigorta uygulamalarının sosyal yönüne, imaj ve prestije bağlıyorlar. O dönemde ne yazık ki, Türkiye'de bu çok önemli etkenlerin hiç biri değerlendirilemedi.

Kanımcı 'sosyal yönü' çok önemli idi. Hür sigorta bunu istedi ancak, yasal kaynak bakımından yetersiz kaldı. Genelde parasal sorunu olmayan ve hak arama bilinci gelişen insanın hak arama özgürlüğü vardır. HKS haklarından vazgeçmeyi bir tasarruf etme ekonomi yolu görendar gelirli kesime yöneliktir. Asıl ihtiyaç orta gelirli vatandaş sigortaya çekmektir. Hiç avukata gitmemiş olanı da uyandırmak, hak talebinde bulunmaya itmektir. Çünkü genelde yoksul olan avukata bedel ödeyemez, katlanır. Ya da avukatı seçme hakkı olmadığından, elindeki avucundakini avukata vererek, onu seçmeden, denetlemeden ona teslim olur, Çoğu zaman geçim derdi kavgası, hak mücadelesinin önünü keser.

Altını çizerek söylersek; bu noktada HKS' ile belki özel bir sigortadan değil, 'hak arama eşitliğinden' söz etmeliyiz. Adaletin sağlanmasına yardımcı olmak için özel bir sigorta tekniğinden yararlanılması yadırganmamalıdır. HKS herkesle ilgili bir sigortadır. İnsan haklarının gerçekleştirilmesini amaçlar. Toplumun 'kendi kendini koruma' görevini üstlenebilir. Özel bir sigortanın tıpkı trafik sigortası gibi, kamu görevi görerek bireysel hizmet vermesine iyi bir örnek olur.

5. HUKUKSAL KORUMA SİGORTALARININ TÜRKİYE' DE UYGULANMASI

1996 yılında Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketinde, HKS' sının ilk ruhsat alımından sonra kesilen ilk poliçeler oto sigortaları ile ilgilidir. Bu başlangıç hukuksal koruma sigortalarının Avrupa gelişimine paralel olmuştur. Süer, sigortanın daha sonraki yolunu şöyle anlatır: "Anadolu sigorta yangın sigortaları Branşında 'taşınmaz mala bağlı hukuksal korumayı' 2009' yılından itibaren KOBİ poliçelerine, 2011 yılından sonra da konut paket poliçelerinde vermeye başlamıştır".²⁰

Anadolu Sigortanın hızlı girişiminden sonra, Hukuksal Koruma Sigortaları tüm sigorta şirketlerinde yaygınlaşmıştır. Ancak tüm sigorta şirketlerindeki uygulama, tüketici için iyi bir sonuç vermemiştir. Tüketici bu sigortayı yaptırmakla birlikte ne aldığını bilmemekte ve sigorta şirketleri de hasar talepleri ile neredeyse hiç karşılanmamaktadır. Oysa piyasa bu sigortayı kabule çok açıktır. Yalnızca KOBİ'ler de bile²¹ HKS

²⁰ Bkz. Süer, Alp, Hayatımız Sigortalı (dijimecmua.com) Şemsiye, Şubat 2015, s,69

²¹ RG, 4 Kasım 2012 T.KOBİ tanımı ve niteliklerini belirleyen yönetmeliğe göre; Mikro İşletmeler: 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ve-

sürümü, oto sigortaları dışında poliçenin genişleme kapsamı açıkça görülür. Ayrıca konut poliçesi ile mal sahibi ve kiracıya uzanan en güncel konular bu sigorta ile koruma altına alınabilecektir. Kasko sigortası ile verildiğinde araç sahibinin, işletenin ya da sürücüsünün, zilyedinin koruması gerçekleştirilebilir. Kişi ve aile HKS ise daha yeterince işlenmemiş, tüm aile halkımı kapsayacak özel bir uygulama alanıdır.

HKSGŞ' da sigorta kapsamı dışında bırakılan ve ek sözleşmeler ile güvence altına alınabilecek konulara henüz pek girilmemiştir. HKS, Avrupa uygulamalarında, ana poliçe teminatlarının dışında bırakılan her alan inceden inceye değerlendirilmektedir. Ülkemizde ana teminatların dışında kalan HKSGŞ da belirtilen hukuksal alanları işlenmeyi beklemektedir.

Bu çerçevede tüzel kişilerin yasal temsilcileri ile aralarındaki uyuşmazlıklar, izinli şansa bağlı sözleşmeler, aile ve miras hukuku, inşaat sözleşmeleri, maden taş ocakları ve orman hukuku ile ilgili işler, vergi ve kamu alacaklarından doğan işlemler, gümrük hukuku ile ilgili işlemler, çekişmesiz yargıya ilişkin konular, uluslararası yargı yollarına başvuru, iflas ve konkordato ile ilgili işlemler ayrıca teminat dışında ve içinde yer alan hususlar dışında diğer hususlardan doğan uyuşmazlıklara hukuksal koruma sigortaları her alana uzanabilir. Bu sigorta görüldüğü gibi tüketiciye, şirketlere ve kamusal birliklere pek çok alanda hizmet edebilecek nitelikte özel bir sigortadır.

Henüz tüketiciyi bilinçlendirmeden kısıtlı ve sessiz biçimde yapılmasına karşın 2014 yılında %25. 5 oranında büyüdüğü görülmektedir. Süer, görüşlerini şöyle açıklar: “ Türk Sigorta Birliğinin verilerine göre hayat dışı sektörde hukuksal koruma Branşında 2014 yılında bir önceki yıla göre %25. 5 oranında artışla 84. 3 Milyon TL. Prim üretilmiştir. Ancak söz konusu Branşta prim üretimi artışı biraz da ‘ Baz Etkisi’ ile

---

ya mali bilançodan herhangi biri 1 milyon TL aşmayan işletmeler, mikro işletme olarak adlandırılmaktadır. Küçük İşletmeler: 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler küçük işletme olarak adlandırılmaktadır. Daha önceden 5 milyon TL olan satış hâsılatı veya mali bilanço üst limiti 8 Milyon TL'ye yükseltilmiştir. Orta Büyüklükteki İşletmeler: 250 çalışandan az istihdam rakamı ve yıllık satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 25 milyon TL'yi aşmayan işletmeler, orta büyüklükte işletme olarak adlandırılmaktadır. Daha önceden 25 milyon TL olan satış hâsılatı veya mali bilanço üst limiti 40 Milyon TL'ye yükseltilmiştir, bkz. <http://kanalfinans.com/egitim/kobi-bilgileri/kobi-nedir-kimler-kobi-sayilir-1>

ilgilidir. Yani karşılaştırma yapılan 2013 rakamlarının çok düşük olmasından kaynaklanmıştır. Hukuksal Koruma sigortasının toplam prim üretimi içinde payı ise % 5 'in altındadır. Yine ilgili rakamın düşüklüğünde poliçe başına prim tutarının çok düşük olmasının da etkili olduğunu vurgulamak gerekiyor'.²² Bu açıklamalardan vardığımız sonuç, Hukuksal koruma sigortaları başlangıç döneminde amacına uygun yapılandırılmadığından, sigorta sektöründe bu Branş ek bir gelir kaynağı gibi algılandı.

6. SİGORTANIN YENİDEN KEŞFİ VE KAFA KARIŞIKLIĞI, SİGORTALILARIN GÜVEN KAYBI

HKS' saklı hazinesi 2007 yılında sanki yeniden keşfedildi. Nedeni türlü tartışmalardan sonra sigorta sektörüne toplu bir bakış kazandıran 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu oldu.²³ Kanunun arkasından Devlet Bakanlığının, Sigorta Branşlarına ilişkin bir tebliği çıkarıldı.²⁴ Bu Tebliğde I. Ayırım' la hayat dışı sigorta Branşları ve bu Branşlar altında yapılacak tazminat ödemeleri altında 17. Sırada hukuksal koruma sigortası 'hukuksal çıkarların korunması için yapılması gereken giderlere bağlı ödemeler' açıklamasıyla yer alıyordu.

Sigorta Kanunu çıkarıldıktan sonra, sigorta sektöründe pek çok konu yeniden düzenlendi. Ancak hukuksal koruma sigortası aynen 1996 tarihinde kabul edilen içeriğini ve bağımsız bir Branş olarak aldığı yeri tutuyordu.²⁵ Sanki HKS ile yeni keşfedilmiş gibi, sektörde bu kez farklı yollar deneniyordu. Sigorta şirketleri 'artık yeni şeyler söylemek gerekir' diye hukuksal koruma sigortalarının yaygınlaşmasını sağlamaya başladılar. Eski kötü uygulamaların önüne geçmek için yeni bir aşama olabildi mi?

Özellikle bazı sigorta şirketlerinin aracıları tarafından (Turkish Express Group),²⁶ İstanbul Büyük Adliye' sinde, hukuksal koruma sigortası broşürlerini dağıtılıyor, internet ekranları hukuksal koruma sigor-

²²Süer, <http://www.dijimecmua.com/flash/index.php?id=10633&page=78>

²³ Bkz. 03.06.2007 kabul tarihli,,5684 sayılı KHK ile çıkarılan Sigortacılık Kanunu, 26552 sayılı, 14.06. 2007 tarihli RG .'de yayınlanmıştır.

²⁴ Bkz. 26579 sayılı ve 11 Temmuz 2007 Tarihli RG yayınlanan, 2007/1, No' Tebliğ.

²⁵ Bkz. 21502 sayılı, 20 Şubat 1993 Tarihli RG 'de, TBMM' in 93/4032 sayılı kararı ile 'hukuksal koruma sigortası Branşı' kabul edilmişti ve uygulamalar bu dayanakla yapılagelmekteydi.

²⁶ <https://www.turkishexpress.com.tr/>

tası ile açılıyordu. Umut yükselmişti. Bu kuruluş kendisi sigorta aracılık hizmetleri, hasar yönetim danışmanlığı ile hukuksal korumaya destek veriyordu. Sigorta şirketi olarak da güvenli sigorta şirketleri (örneğin Güneş Sigorta) gösteriliyordu. Güneş sigorta' Kuruluşunun arkasında Vakıfbank vardı. HKS farklı adlarla 'Hukuk Sigortası' 'Avukatlık Sigortası' olarak tüketiciye pazarlanıyordu. Gerçekten HKS kapsamında bu iki amaç çok önemli idi.

Bu yeni bir çıkıştı. Çünkü hukuksal koruma sigortasını 'ek teminat' olarak değil, tek başına ana teminat olarak ele almak istiyorlardı. Örneğin öncesinde kasko sigortasına eklenen biçiminden çıkarıp, toplumun ihtiyaçlarından yola çıkarak sadece araba, ev değil, ailede her bireyin uyumsuzluğu olduğunda verilebilecekti. Danışmanlık, arabuluculuk esas alınıyordu. Ana teminat veren tek sigorta şirketi olarak ortaya çıkmıştı.²⁷

Gerçekten 1996' yılından beri uygulanan hukuksal koruma sigortalarına iki ana konu hep eksik kalmıştı. İlki bu sigortanın tüketiciye iyi biçimde duyurulamaması, ikincisi de tüketici memnuniyetini garanti edilecek bir alt yapının kurulamamasıdır. Hukuksal koruma sigortasının Türkiye'de ilk hazırlık döneminde bu duyuru öylesine sansasyonel biçimde yapılmıştır ki, duymayan kalmamış, toplum 'hür kart' ile gelen avukat güvencesine takılıp kalmış, duyup da yaptırmayan kalmamıştı.²⁸

Yeni girişimin sonuçlarına baktığımızda iyi niyetin yetmediği hukuksal koruma sigortasını yaptıran sigortalıların açıkça güven kaybına uğradığını görüyoruz. Yakınanların ismi ve kaynaklarını tek tek vermeden,²⁹ yaşanan ana sorunları dile getirmek istiyoruz.

–Özellikle Vakıfbank müşterilerine zorunlu biçimde hukuksal koruma sigortasının da verildiği belirtiliyor. Bankanın güvenilirliğine dayanılarak alınan onayla poliçe kesiliyor, ancak itiraz edildiğinde bile poliçe iptal edilmiyor.

–Vakıfbank'tan müşteriler telefonla aranılarak, hukuksal koruma sigortası kesiliyor, yararlanılmak istendiğinde sonuç alınmıyor.

---

²⁷ Hürriyet gazetesine verilen bir röportaj 'da, satışın oldukça yoğun olduğu, reklam yapılmamasına rağmen son bir yıl içerisinde 10.000'in üzerinde poliçe kesildiği bilgisi için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/devlet-destekli-hukuki-koruma-sigortasi-400057>

²⁸, Tennur, Koyuncuoğlu, Önemi, s. 1554.

²⁹ <https://www.sikayetvar.com/vakifbank/finans/bankacilik/sigorta-islemleri>

–Sigortalının beyanına göre aracı bir yapı ikna ederek, hukuksal koruma sigortası kesiyor, bir olay olduğunda bu yapıyı bulmak mümkün olmuyor. Yenilemek istemeyince önce mevcut primlerini öde baskısı ile karşılaşıyor.

–Yurt dışından bu poliçeyi bilen ve Türkiye’ de poliçeyi yaptırmak isteyen kişi, poliçeyi istediğinde ‘adres kayması’ var, gibi gerekçelerle sonuç alamıyor. Yakınması aylarca yanıt bulmuyor.³⁰

–Poliçeyi yaptıran bir kişi kendisine dava açıldığında, hiçbir ödeme alamadığından yakınıyor.

–Bir başka olayda 15.000 TL’lik teminatlı hukuksal koruma sigortası alan bir kişi, kendisine dava açılması nedeniyle şirketten masraf talebinde bulunmuş ve dava ile ilgili tüm evrakları şirkete ulaştırmış. Şirket ödeyeceğini söylediği halde aylarca konu sürüncemede kalmış.

Bu yakınmalar sigorta şirketi tarafından giderilmiş olabilir, kesilen poliçelerin türü bilinmediğinden, sigorta şirketi istekleri yerine getirilmemekte haklı olabilir. Ancak henüz uygulaması tam oturmamış bir sigorta konusunda memnuniyet yerine yerginin olması, hukuksal koruma sigortalarının geleceğini çok kötü etkileyecektir.

7. HUKUKSAL KORUMA SİGORTASINDA “ BAĞIMSIZLIK” (STAND-ALONE)

HKS doğru biçimde uygulanması konusunda görülen kafa karışıklığı, Ülkemizle sınırlı olmadığını gördük. Bu sigortanın yol alışı Avrupa ülkelerinde de kolay olmamıştır. Hukuk evrenseldir. Özellikle sigorta şirketleri açısından bakıldığında, büyük şirketler, holdingler yalnız kendi yerinde değil, dünya ölçeğinde etkili olmaktadır. AB topluluğunda uygulamalarında yaşanan sancılar Ülkemiz hukuku açısından da geçerlidir. Şu anda çok dalda sigorta yapan sigorta şirketlerinin bu arada HKS poliçeleri de kesmeleri pek çok aksaklıklara neden olmaktadır. HKS’ da bağımsız yapılanma oluşmadan bu zorlukların giderilmesi olanağı pek yoktur.

Hukuksal koruma sigortası alanların ne aldıklarını bilmemesi ya da bu sigortayı bir biçimde yaptırmış olanların taleplerinin karşılanmaması,

³⁰ file:///C:/Users/lenovo/Downloads/hukuksal-koruma-bilgilendirme-formu%20(1).pdf de açıklanan bilgi formuna göre sigorta şirketi başvuruyu kendisine ulaşmasından başlayarak on beş iş günü içinde yanıtlamak zorundadır.

yakınmalarının örtbas edilmesi, ülkemizin ihtiyacı olan önemli bir sigortanın tam anlaşılmadığını ve doğru biçimde uygulanmadığını göstermektedir.

Önce sigorta şirketinde çalışan avukat ve sigortacılar gelen talepleri karşılamak zorundadır. Bir hasar ihbarı alındığında yapılacak işlemler sigortacı ve avukatların birlikte kararına dayanır. Örneklersek³¹ gelen talebi poliçe kapsamına sokmak, talebin davalı, davacı hangi sıfatla yapıldığına bakmak, talebin hangi aşamada çözüleceğini öngörmek, sigortalıya gidilecek yolu önermek, çözümün başarı şansını denetlemek, avukat tutmasını söylemek pek çok hukuksal analizle yapılacaktır. Çoklu poliçe kesen şirketlerin hasar servisleri bu biçimde örgütlü değildir. Hukuksal koruma sigortaları için ayrı bölümler kurarak poliçe kesmeler de, hasar bölümlerini de ayırmaları gerekir. Şirket pek çok alanda müşterileri arasında çıkar çatışmasına neden olur.³²

Avrupa' da uzun tartışmalardan sonra salt hukuksal koruma şirketleri kurularak sorunlar çözüme kavuşturulmuştur. Bu ihtiyaç Türkiye'de bazı girişimlerle gündeme gelmiştir. Önce bir bağımsız bir alman hukuksal koruma şirketi Defence Autotomobile et Sportive (DAS) bu konuda ülkemizde araştırmalar yapmış, ancak sigortalının avukata ulaşması konusunda bir organizasyon olmadığı ve aslında bu Sigorta Şirketinin Türkiye'de faaliyet gösteren bir şirketinin varlığı nedeniyle vazgeçmiştir. İkinci olarak bir Amerikan sigorta şirketi American International Group (AIG), hukuksal koruma sigortası kurmak amacıyla T.C Hazine Müsteşarlığına başvuru yaptığını sektörün fısıldayan kulağından öğreniyoruz.³³ Ülkemizde HKS ile uzmanlaşmış bir sigorta şirketi yoktur. Bu noktadan bakıldığında birçok Avrupa ülkesinde deneyimi ile trafik sigortaları ala-

---

³¹ Ayrıntılar için bkz. T/H Koyuncuoğlu, s. 54.

³² Özellikle şirket oto hasarı yaparaka çatışan iki müşterisine, birinin aracı için trafik değerinin aracı için hukuksal koruma sigortası yapmışsa ne olacaktır? Trafik sigortasındaki hukuksal koruma ile hukuksal koruma sigortasındaki hukuksal korumanın amacı birbirinden farklıdır. Trafik sigortasında şirket kendi çıkarını düşünür. Ayrıntılar için bkz. H/T Koyuncuoğlu, s 58-59.

³³ Hayatımız Sigortalı, 2014 Nisan, Sektör Kulağı, s 64, <http://www.dijimecmua.com/flash/index.php?id=9108> . Daha sonra AIG' in Türkiye'deki hisselerini satışa çıkardığı için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/abdli-sigorta-devi-aig-turkiyedeki-birimlerini-satiyor-40252200>

nında dünyaya yayılan yabancı sigorta şirketleri için Türkiye yeni bir pazar yeri çekiciliğindedir.³⁴

Ülkemizde HKS' poliçeleri çok dallı sigorta şirketlerince verilmektedir. Aynı şirketin kestiği başka sigorta poliçeleri olan kişilerle yaşanacak menfaat çatışmaları ortaya çıkacaktır. Bu durumda şirketlerin bilinen hasar uygulama sistemi yetersiz kalacaktır. Tıpkı bir avukatın aralarında menfaat çatışması olan kişilerin her ikisinin de vekâletini alamayacağı, avukatı olmayacağı konusunda evrensel ilke, çok dallı çalışan sigorta şirketlerinde de geçerlidir.

Hukumumuzu da bağlayan Konsey Direktifinin içeriğine uygun olarak HKS alanında çalışan şirketlerin yeni bir düzenleme yapmak zorunluğu vardır. HKS poliçesinin ayrı bir sözleşmeye dayanması ile ayrı pim ve teminatın belirtilmesi ilk koşuldur. Bu uygulamanın artık yerleştiğini söyleyebiliriz.

HKS sözleşmesinin teminatı başka sigorta poliçelerinin teminatı ile çatışması durumunda, şirketin hasar servisinin yapısı önem kazanır. Ayrı hasar bölümü uygulanması ve çıkarlarının çatışması durumunda, şirkette HKS olan sigorta ettirene, durumun açıklanarak doğrudan kendine bağımsız avukat seçme hakkı tanınması gerekir. Bu nokta çok önemlidir. Hukuksal koruma poliçesi yapılırken poliçeye bir uyarı olarak girilmek gerekir. Ülkemizde gelinen noktada bu konuda yerleşmiş bir organizasyon olmadığı gibi, tam tersine pazarlamanın bir arada yapıldığı ve HKS yaptırmanın çoğu kez mağdur edildiği görülmektedir.

Organizasyon sorunu çözülmeden sigorta dünyası ile rekabet edemeyeceğimiz gibi, bulunduğumuz noktadan bir adım ileri gidemeyiz. HKS' da, Sigortacı kendi çıkarlarından bağımsız olarak sigortalısının hukuksal çıkarlarını gözetmekte olduğundan hukuksal çıkarların nasıl

---

³⁴ Konuyu yakından inceleyen, Kadri A Bahşi, şu açıklamaları yapıyor: 'Türk girişimcileri için fark edilebilir bir hukuksal koruma ihtiyacı olduğu kabul edilmelidir. Türkiye'de hukuksal koruma pazarı çok gelişmemiştir. Bütünüyle bir hukuksal koruma ürünü yoktur. Yani saf bir 'Add-On Piyasa' söz konusudur. Stand-Alone ürünü olarak bir HKS, bir yandan katma değer olarak sigorta sektörüne büyük bir katkı teşkil edecek ve mevcut hukuk sisteminde yeni bir hukuksal araç olacaktır'. Bkz. Bahşi, Bahşi, Kadri A Türkiye'de Hukuksal koruma Sigortası: Avukatlık Kanunu Dikkate Alınarak Yapılan Bir İnceleme, Çeviren, Kerem Öz, Hukuk Köprüsü, Özyeğin Üniversitesi, N 5, İstanbul, 2015, s. 298.

gözetileceği veya gözetilip gözetilemeyeceği konusunda sigorta ettirenin çıkarımı temel alan bir yapılanma asıldır.

Genel şartlarda da sigorta ettirene gösterilecek hukuk özeninin ilk adımı 'hakeme' başvurunun sağlanması zorunluluğudur. HKSGŞ. B.3 maddesinin son fıkrasına göre sigorta korumasının olup olmadığı konusunda sigorta ettiren ile sigortacı anlaşamazlarsa, hakem sigorta ettireni haklı görürse sigortacı hakemin de masrafını ödemek zorundadır. Ayrıca sigorta ettirenin sigortacı ile anlaşamayıp doğrudan dava açması ve kazanması durumunda da sigortacı bu konudaki sigorta edimini yerine getirmeye zorlanmaktadır. HKS' da asıl olan sigorta ettirenin hakkının birinci derecede korunmasıdır. Bir kıyaslama yaparsak, sorumluluk sigortalarında, sigortacının sorumluluğunun doğması çok sonra, kesin bir yargı kararının ortaya çıkmasına bağlanmıştır. Sigorta ettirenin sorumluluk sigortacısına karşı açacağı edim davasının konusu, birlikte irdelenmesi gereken iki boyutlu sigorta korumasının yerindeliğinin tespiti davası niteliğindedir.

Ülkemizde ilk aşamada hukuksal koruma sigortalarının poliçelerin içinde bir teminat olarak sunulması doğal olarak tepki doğurmuştur. İkinci aşamada bu sigortanın alt yapısının sağlamlaştırmadan 'hukuksal koruma sigortasını ana teminat olarak veriyorum' demek, sorunları daha da büyütüştür. Kanımca hukuksal koruma sigortalarında, sigorta sektörü üçüncü aşamaya gelmiştir.

Artık sağlıklı biçimde yapılanmaya doğru bir yol almak zorundadır. Aynı şekilde bu sigortalar için güçlü bir alt yapı kurulmadan, hukuksal koruma içinde yer alan her bir teminatın ne olduğu sigortalılara anlatılmadan, onların risk alanlarının ne olduğu hesaplanmadan bu sigorta yapılamaz. Sigortalı dava masraflarının ve avukatlık ücretinin ödenip ödenmeyeceğine bakar, sigortacı hukuksal koruma sigortası genel şartlarının ne dediğine bakar. Hukuk bir uzmanlık alanıdır. Hukuksal koruma sigortası, hukuk içinde ikinci uzmanlığı gerektirir.

Bu arada 'yasama eksikliğinin' de giderilmesi gerekir. HKS konusunda atılacak adımların ciddiyetini vurgulamak amacıyla HKS, Konsey Direktifine uyularak, TTK n 'zarar sigortaları' kapsamında HKS adı ve özellikleriyle ayrıca yer bulmalıdır. Bu bölümde HKS sigortacının yükümü, hasar organizasyonu ile bağlayıcı kurallar ve sigortacının edim yükümlülüğünü reddi söz konusu olduğunda hakem/bilirkişi seçimi açık-

lanabilir³⁵. Örneğin çok dallı sigorta şirketlerinin HKS poliçesi kesmele-ri durumunda ‘bağımsız bir hasar yönetim’ şirketinin kurulması ve hasarın bu şirket tarafından yapılacağı önerilebilir.

Hiç kuşku yok ki, yasama faaliyeti beklenmeden de, ülkemizde faaliyetini HKS yapmaya özgüleyen ‘bağımsız bir hukuksal koruma şirketi’ kurulabilir. Uğraşı konusu gereği yalnızca hukukla ilgileneceğinden, bu şirket büyük bir hukuk dayanışma şirketine dönüşebilir. Yerel Baroların ve Türkiye Barolar Birliği’nin bu konuya destek vermesi önemlidir. Böylece Baroların, yargının üçüncü ayağı olarak mücadelesinin yanında, toplumun sivil gücü avukatların yanında olma mücadelesi de başlamış olur. Avukatlar çalışma ilişkisinde nerede olurlarsa olsun, barolar o düzenin koruyucusu ve destekçisi olmak zorundadır ki, avukat her koşulda mesleğini tam bağımsızlıkla yürütebilsin.³⁶

Konu hukuk, hukuksal koruma olunca öncelikle ‘avukatlar’ ve onların örgütlenmesi birincil önemlidir. Özellikle bir hukuksal koruma şirketinde avukatlar ve teknik elaman olarak sigortacılar hukuksal koruma birlikte eğitim almalıdır. Sigortalıdan gelecek ilk talep anında değerlendirilmeli sigortalıya yabancı gelen bir konu olan hukukla, tanışması sağlanmalıdır. Bu ilk bilgilendirme ve sigortalıyla dayanışma anıdır. Talep reddedilse bile sigortalı durumu kavrayabilmelidir. Kabul etmediğinde, hakeme gidilmelidir. Hukuk aracılığı ile toplumsal ilişki güçlendirilmelidir.

Sigortalı kendine bir avukat edindiğinde, bu avukat önceden hukuksal koruma sigortası konusunda uzmanlaşmış olmalıdır³⁷. Avukatlar çok sık sigorta dalının uzmanlık gerektiğini dile getirmektedir. Hukuksal koruma sigortalarında zorluk ikiye katlanır. Bu nedenle avukatların hukuksal koruma eğitimi ile uzmanlaşmaları önemlidir. Avukatlık Yasasına uzman avukatlık düzenlenmeli ve Barolar, Türkiye Barolar Birliği yapılacak eğitimi üstlenmelidir.

Sigortalının hukukla ilişkisi güçlendiğinde bir başka olanak, pek çok sorunun yargı yoluna gitmeden ‘arabuluculuk’ ile sonlandırılması

³⁵ Alman Sigorta Kanunundaki düzenlemeler için (VVG) bkz. H/T Koyuncuoğlu, s. 217-218.

³⁶ Bkz. H/T Koyuncuoğlu, s 164-170

³⁷ Bkz. Koyuncuoğlu, Tennur, Avukatlıkta Uzmanlık ve Bir Uzmanlık Dalı Örneği, İBD, Cilt 91,sayı 2017/1,s 30-41.

kolaylıdır. Bu çözüm avukata yeni bir meslek kazandırdığı gibi hak arayanlara da kısa sürede, az masraflı biçimde hakkını elde etmek olanağı sağlayacaktır. Bu arada devlet, anayasal sorumluluk gereği herkesin adalete erişme görevi nedeniyle, sağlık sigortalarında olduğu gibi, çaresiz herkesin sigorta primini ödemeyi üstlenmelidir.

Dünyada bu konuda uzman sigorta şirketleri olmasına paralel olarak ülkemizin koşullarını, insanını iyi tanıyan yerli bir sigorta şirketinin uzman bağımsız bir hukuksal koruma sigorta şirketine gereksinimi arttırmaktadır. Hukuksal koruma sigortasının çok yanlı faydalarının ortaya çıkarılması, yaygınlaştırılması, başta sigorta sektörü olmak üzere, avukatların, onların meslek kuruluşları Baroların son aşamada devletin elbirliğine bağlıdır. Bunları yazdık, ancak kısa dönemde görüp göremeyeceğimiz belli değil. Gün gelir, “tarihe not düştük diye teselli buluruz” demek bile yeterli olsun.

KAYNAKÇA

Harbauer, Walter, Rechtsschutzversicherung, ARB –Kommentar, 4.Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 1990.

Şenocak, Kemal, Hukuki Himaye Sigortası, Ankara, 1993

Omağ, M. Kemal Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, TSRŞB. Yayınları, İstanbul, 1983

Koyuncuoğlu, Tennur, Hukuksal Koruma Sigortasının Önemi, İBD, Cilt 84, sayı, 2010/3

Koyuncuoğlu, Tennur, Avukatlıkta Uzmanlık ve Bir Uzmanlık Davası Örneği, İBD, Cilt 91, sayı 2017/1, s 30-41.

Koyuncuoğlu, Hikmet/Tennur Hukuksal Koruma sigortası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015,

Werner, Jürgen, Die Rechtsschutzversicherung in Europa, Inaugural-Dissertation, Verlag Versicherungswirtschaft e.V., Karlsruhe 1984.

4.7.87 Amtsblaatt der Europäischen Gemeinschaften, Nr L 185/77, (87/7344/EWG. Ayrıca, Mali Hizmetler ve Sermaye Hareketleri Türk ve AT Mevzuatının Karşılaştırılması, Aralık 1989,

Nr. C198/2 Amtsblaatt der Europäischen Gemeinschaften 7.8.79

Cerveau, Bernard görüşleri için, Kristenn Le Bourhis, Yasal Giderler Sigortası: Adalete Erişim 'Özelleştirme' Yönünde, bkz. <http://books.openedition.org/pupa/1401>.

Cerveau, Bernard, 31 Aralık 1989 ve 89. 1014 No.lu Kanunla Fransa Hukukunda Hukuksal Koruma Sigortası ile İlgili Topluluk Yönergesine Entegrasyon, Çeviri Adnan Damcı tarafından yapılmıştır. (Kaynağına ulaşamadım. Elimdeki fotokopi idi).

Koyuncuoğlu, Tennur, İlk Cesaretli Adım Anadolu Sigorta'dan, Sigorta Tatbikatçılar Derneğine verilen Tebliğ, Sigorta, Aylık Sektörel Dergi, Yıl 6, Sayı 68, Ekim 1995

Erdoğan Sergici, HKS Hakkında Düşünceler, Sigorta, 1996, Temmuz, s. 26.

http://www.sgb.adalet.gov.tr/yargi_st_taslagi.pdf Ayrıca bkz. Adnan Keskin, Taraf Gazetesi, 14.09.2012.

Süer, Alp, Hayatımız Sigortalı (dijimecmua.com) Şemsiye, Şubat 2015, s. 69

20 Şubat 1993 Tarihli ve 21 502 sayılı RG. Yayınlanan; Karar sayısı 93/4032 ile “Hukuksal koruma sigortası branşının tesisi ile bu branş için sabit teminatın 40.000.000.- (kırk milyon) lira olarak tespiti; Devlet Bakanlığı’ ın 8/1/ 1993 tarihli 2068 sayılı yazısı üzerine, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun değişik 12’ maddesine göre, Bakanlar Kurulu ’nca 14/1/ 1993 tarihli Kararı.

14.06. 2007 tarihli RG. yayınlanan 03.06.2007 kabul tarihli,,5684 sayılı KHK ile çıkarılan Sigortacılık Kanunu, 26552 sayılı.

26579 sayılı ve 11 Temmuz 2007 Tarihli RG yayınlanan, 2007/1, No’ Tebliğ.

<http://www.hurriyet.com.tr/devlet-destekli-hukuki-koruma-sigortasi-40005717>

<https://www.sikayetvar.com/vakifbank/finans/bankacilik/sigorta-islemleri>

Hayatımız Sigortalı, 2014 Nisan, Sektör Kulağı, s 64, <http://www.dijimecmua.com/flash/index.php?id=9108> .

Bahşi, Kadri A Türkiye'de Hukuksal koruma Sigortası: Avukatlık Kanunu Dikkate Alınarak Yapılan Bir İnceleme, Çeviren, Kerem Öz, Hukuk Köprüsü, Özyeğin Üniversitesi, N 5, İstanbul, 2015, s. 298.

AİG’ in Türkiye’deki hisselerini satışa çıkardığı için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/abdli-sigorta-devi-aig-turkiyedeki-birimlerini-satiyor-40252200>